

Vladimír Josef Krajina (1905–1993)

Prof. Dr. V. J. Krajina se narodil 30. ledna 1905 ve Slavicích u Třebíče, v učitelské rodině. Vystudoval gymnázium a poté Přírodovědeckou fakultu UK v Praze. Doktorát z botaniky získal r. 1927, tedy ve 22 letech, už v r. 1934 se habilitoval a r. 1945 byl jmenován profesorem. Stal se mezinárodně známým vědcem, univerzitním pedagogem, ale také politikem a významným představitelem českého nekomunistického odboje za 2. světové války. Byl generálním tajemníkem Československé strany národně socialistické a po válce jejím poslancem. Po politickém převratu r. 1948 se jeho odborné i politické působení přesunulo do exilu. Zemřel 1. června 1993 v kanadském Vancouveru.

Dožil se však možnosti navštívit Československo po obnově demokracie v březnu 1990. Jeho zásluhy ocenil prezident Václav Havel udělením Řádu Bílého lva I. stupně. Oborová komunita ho přijala udělením čestného zahraničního členství v Československé botanické společnosti a na půdě jeho *alma mater* po něm nese jméno velká učebna na katedře botaniky PřF UK, kde byl kdysi „přednostou geobotanického oddělení“ – též katedry, z jejíhož ostění shlíží dnes Krajinaova busta do Botanické zahrady Na Slupi.

Životní dráhu V. Krajiny dozajista předurčily jeho výjimečné vlastnosti – ctižádost poznávat přírodu (vliv otce, který byl učitelem na Třebíčsku) a smysl pro čest při obětech za národní a lidské hodnoty (proszování politického programu, nasazení života v protifašistickém odboji, pokus o obětování života v krajní situaci zatčení).

Věk „muže v nejlepších letech“ se u Krajiny střetl s vyhocenými dobovými situacemi, kdy oba aspekty lidského poslání

tak, jak je chápal, nešlo vykonávat současně. Proto jeho práce botanická byla ve velké míře zatlačována do pozadí aktivitou politickou, a lze se domnívat, že systematická botanika i geobotanika, potažmo vegetační ekologie, tím o mnohé přišly.

O jeho nadání pro práci se světem rostlin svědčí rychlost, s jakou dokázal získat doktorát, v 29 letech se stal docentem a po válečném intermezzu profesorem. Mezinárodní rozhled získal už postgraduálním studiem na univerzitách v Yale, v Bishopově muzeu na Havaji, na univerzitě v Tokiu a při pobytech na několika univerzitách v Evropě. Druhá světová válka vše změnila – v době Benešovy londýnské exulantské vlády byl Krajina předním zpravodajcem a své šifrované zprávy odesílal z prostor blízkých současnému sídlu ČBS v Benátské ulici v Praze 2 (pracovnu měl v prvním patře budovy). Stal se členem předsednictva Ústředního vedení odboje domácího (ÚVOD), vysílal získané plány okupačních a válečných akcí Němců, např. i tu o porušení sovětsko-německého paktu a úmyslu Hitlera vtrhnout do SSSR (ke své škodě ji Stalin pomínil). V r. 1943 ho gestapo po dlouho úspěšných peripetiích unikání zatkl a zabránilo mu v sebedestrukci poknutím cyankáli. Po výsleších byl jako osobní Frankův vězeň do konce války držen v Terezíně. Dočkal se ale osvobození a od prezidenta E. Beneše se mu dostalo několika vyznamenání za zásluhy v průběhu války. Jako představitel nejostřejší demokratické protiváhy komunistů (poslanec Národního shromáždění za národní socialisty a generální tajemník této strany) se záhy dožil nebezpečných výpadů a intrik včetně vymáhání svědectví od vězněného protektora K. H. Franka o nejtěžších

obviněních. Všechna byla vyšetřováním vyvrácena. V kontextu botanických personálií v době komunistického převratu r. 1948 je zajímavá zmínka z jeho knihy vzpomínek *Vysoká hra* (Praha 1994), str. 198: „Šlo do tuhého. 25. února mě už vyakčnili na univerzitě. Mého místa na fakultě se zmocnil můj bývalý asistent Slavomil Hejný.“ Po Únoru 1948 se musel před komunistickým režimem zachránit emigrací, nejdřív do Velké Británie a poté v r. 1949 do Kanady. Zakotvil na univerzitě Britské Kolumbie ve Vancouveru, kde založil vlastní biogeoklimatickou školu, kterou – možná také díky svým politickým zkušenostem prozavování cílů do života – dokázal implementovat do praxe, a jak se traduje, zachránil tak ve velké míře tehdy necitlivou těžbou decimované kanadské lesy. Za tuto svou životní etapu získal v druhé domovině Řád Kanady a několik čestných doktorátů. Také jedna z ekologických rezervací, jejichž zřizování inicioval, nese jeho jméno, stejně jako jedna z vancouverských kateder.

Z jeho návštěvy původního pražského pracoviště na univerzitní půdě na jaře 1990 pořídil autor těchto řádků zvukový záznam (uložený v sekretariátu ČBS), kde V. Krajina odpovídá na dotazy členů botanické komunity. Zmiňuje mimo jiné svého učitele Karla Domina, oceňuje ho, ale v náznacích přece jen prosává kritický tón napovídající o značné autoritativnosti této velké osobnosti. Faktem je, že ve zjitřené těsně poválečné situaci, kdy byly snahy odstranit K. Domina z univerzity i veřejné scény, se jeho žák svezl s tímto proudem, i když ne v čelní linii. Jak tato věc může souviset s Krajinovým napojením na exulantskou reprezentaci státu, kterou Domin kritizoval, se lze nejspíš jen dohadovat.

Krajiny zásluhy o poznání v systematice (popisy nových taxonů doma i v zahraničních teritoriích, z nichž řada je platná dodnes) a ve fytoecologicko-ekologických souvislostech (vegetační zpracování Mlynické doliny na Slovensku aj.) mu dávají nezpochybnitelné místo na historické mapě botaniky. Do jeho autorské dílny patří řada knižních i časopiseckých titulů týkajících se flóry (zejména dřevin) a vegetace tichomořského pobřeží, nejen Britské Kolumbie, ale i dalších oblastí po Arktidu. Publikoval je jak sám, tak se spoluautory, především svými univerzitními kolegy a žáky. Z publikačních zásilek, které autor této črty dostával během 80. let 20. stol. zejména od prof. Karla Klinky, jednoho z posledních Krajinyových žáků na University of British Columbia, se skládá obraz skutečného *nomen omen* – Krajiny jako zakladatele krajinně-ekologické školy (např. *Forest Landscape Handbook* – příručka vydaná kanadským ministerstvem lesů v r. 1981). Vladimír Krajina se stal jednou z mála českých autorit v oboru uznávanou nejen v Evropě, ale navíc přinejmenším v severoamerickém kontinentálním prostoru.

1 Vladimír Krajina s manželkou při návštěvě katedry botaniky PřF UK v Praze v Benátské ulici 15. března 1990. Učebna, v níž se setkání s botaniky uskutečnilo, dnes nese na návrh prof. Jana Jeníka pojmenování Krajinaova posluchárna. Foto F. Kotlaba

